

Quickscan cultuur/cultuurhistorie gemeenten Noord-Holland

Spacelab 4
3824 MR Amersfoort

POSTADRES
Postbus 490
3800 AL Amersfoort

TELEFOON
033 - 496 52 00

WEBSITE
www.bmcadvies.nl

Rapport Provincie Noord-Holland

BMC Advies
januari 2016
drs. C.H. Wijn
drs. G. A. ter Veer
drs. I. Stemkens
Projectnummer: 170285
Correspondentienummer: AD-0501-77874

INSCHRIJVING KVK
nr. 32078667

ABN-AMRO
NL91ABNA0504035754

BTW
NL80.86.63.598 B.01

INHOUD

HOOFDSTUK 1	INLEIDING	2
	1.1 Aanleiding	2
	1.2 Vraagstelling	2
	1.3 Aanpak	2
	1.4 Leeswijzer	3
HOOFDSTUK 2	STRUCTUUR EN RESPONS	4
	2.1 Structuur	4
	2.2 Respons	4
HOOFDSTUK 3	OPGAVEN, PRIORITEITEN, KANSEN EN KNELPUNTEN	6
	3.1 Opgaven	6
	3.2 Prioriteiten	6
	3.3 Kansen	7
	3.4 Knelpunten	9
	3.5 De kansen en knelpunten in relatie tot de opgaven en prioriteiten	9
HOOFDSTUK 4	DE ROL VAN DE PROVINCIE	11
	4.1 Wat kan de rol zijn?	11
	4.2 Hoe kan de rol worden ingevuld? De instrumenten	12
	4.3 Goede voorbeelden van elders	13
	4.4 Resumerend	13
HOOFDSTUK 5	SAMENVATTING EN AANBEVELINGEN	15
	5.1 Opgaven, prioriteiten, kansen en knelpunten	15
	5.2 Rol van de provincie	16
	5.3 Aanbevelingen	17
BIJLAGE 1	RESPONS	30
BIJLAGE 2	DIGITALE ENQUÊTE	32
BIJLAGE 4	SAMENWERKINGSGVERBANDEN	34
BIJLAGE 3	GOEDE VOORBEELDEN UIT ANDERE PROVINCIES	35

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Aanleiding

Op het gebied van cultuur en cultuurhistorie werkt de provincie Noord-Holland met beleidscycli van vier jaar. De vigerende beleidscyclus ('De Waarde van Cultuur') loopt eind 2016 af. Thans wordt gewerkt aan een nieuw beleidskader voor de periode 2017-2020. Daartoe is een Startnotitie opgesteld: zie hoofdstuk 2. De Startnotitie geeft op hoofdlijnen de richting aan waarin het cultuurbeleid zich moet ontwikkelen. Dit haakt aan bij het Coalitieakkoord 2015-2019 ('Ruimte voor Groei').

Wat betreft het proces wordt in de Startnotitie gesteld dat er in januari 2016 een Kadernota zal uitkomen. Deze nota zal de kaders weergeven voor het provinciaal cultuurbeleid vanaf 2017. Wat wordt de scope/reikwijdte van het provinciale beleid, wat zijn de belangrijkste strategische doelen en opgaven en welke rol vervult de provincie hierbij? Ook zal de kadernota het financieel kader beschrijven voor de periode 2017-2020. In mei 2016 zal vervolgens de beleidsnota uitkomen waarin concrete uitwerking wordt gegeven aan het provinciale beleid voor de komende jaren in de vorm van beleidsdoelen, operationele doelen, in te zetten instrumenten en een verdeling van het budget op hoofdlijnen.

1.2 Vraagstelling

Ten behoeve van het beleid in de komende jaren is de provincie op zoek naar input. Er is behoefte aan kennis over de manier waarop de gemeenten hun rol op het gebied van cultuur invullen. Een belangrijk aspect hierbij voor de provincie is de samenwerking tussen gemeenten en de vraag of en hoe de provincie hierin een stimulerende rol kan vervullen.

Het verzoek aan BMC was om een inventariserend onderzoek (quickscan) onder gemeenten uit te voeren, gericht op de volgende vragen:

- Wat zijn de belangrijkste uitdagingen/beleidsprioriteiten op het gebied van cultuur en cultuurhistorie bij de gemeenten?
- Welke kansen/dilemma's/knelpunten ervaren de gemeenten?
- Welke samenwerkingsverbanden bestaan er al binnen Noord-Holland?
- Welke rol zien gemeenten voor de provincie bij genoemde kansen/dilemma's/knelpunten?
- Welke instrumenten zijn het meest geschikt om op de behoeften van de gemeenten te kunnen inspelen? Zijn er goede voorbeelden van elders bekend?
- Op welke wijze/met welke instrumenten kan de provincie haar rol anders/beter invullen, aansluitend bij de behoeften van gemeenten?

Overkoepelend is de vraag op welke wijze de provincie de gemeenten in Noord-Holland de komende jaren op het gebied van cultuur kan ondersteunen, vooral waar het samenwerking betreft.

1.3 Aanpak

Het onderzoek is uitgevoerd in vier stappen.

1. Deskresearch. Bij deze stap werd de stand van zaken geïnventariseerd in de Noord-Hollandse gemeenten, waarbij werd ingezoomd op bovenstaande vragen. De inventarisatie vond plaats via documentenstudie, digitale enquêtering en persoonlijk telefonisch contact.

Ook werden succesformules uit andere provincies in kaart gebracht op basis van deskresearch en de reeds bij BMC aanwezige kennis terzake.

2. *Expertmeeting*. De opbrengst van het onderzoek werd in een expertmeeting besproken met de betrokken beleidsambtenaren van de provincie Noord-Holland. Op basis hiervan werden de gespreksonderwerpen gedefinieerd voor de regionale gesprekstafels.

3. *Regionale gesprekstafels*. De opgaven zoals vastgesteld onder 2 zijn ingebracht in een viertal regionale gesprekstafels. BMC zorgde voor de voorbereiding van deze tafels en onderhield daarbij nauw contact met de provinciale beleidsambtenaren.

4. *Rapportage*. In deze rapportage worden de voornaamste bevindingen gepresenteerd, zodat zij inzichtelijk zijn voor zowel de provincie Noord-Holland als de Noord-Hollandse gemeenten.

Tot slot: in overleg met de provincie is ervoor gekozen om de gemeente Amsterdam in dit onderzoek buiten beschouwing te laten. Onze culturele hoofdstad valt buiten het bestek van het cultuurbeleid van de provincie Noord-Holland.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport omvat resultaten, conclusies en aanbevelingen, gebaseerd op de quickscan cultuur/cultuurhistorie in Noord-Hollandse gemeenten. In hoofdstuk 2 worden de uitgangspunten van het provinciale cultuurbeleid gerecapituleerd en wordt de structuur van het rapport toegelicht. Ook wordt ingegaan op de respons op het onderzoek. In hoofdstuk 3 worden de opgaven, beleidsprioriteiten, kansen en knelpunten omschreven die de gemeenten zien. Hoofdstuk 4 gaat in op de (mogelijke) rol van de provincie. Welke rol kan zij aannemen? Hoe kan de provincie deze rol vervullen? Tot slot biedt hoofdstuk 5 een korte samenvatting en een aantal aanbevelingen als resultaat van de quickscan.

Hoofdstuk 2

Structuur en respons

2.1 Structuur

Belangrijk voor de structuur van deze rapportage is het beleid van de provincie Noord-Holland. Doel van de rapportage is namelijk inzicht te geven in de manieren waarop de provincie kan inspelen op prioriteiten en opgaven die bij gemeenten leven.

Hieronder recapituleren wij kort de uitgangspunten van het provinciale beleid. Met het vaststellen van de *Kaderbrief 2015* besloten Provinciale Staten tot een verdere focus op kerntaken. In lijn met het door IPO vastgestelde Kompas 2020 worden cultuurhistorie en de spreiding en toegankelijkheid van culturele voorzieningen beschouwd als kerntaken van de provincie.

Ook het coalitieakkoord 2015-2019 *Ruimte voor groei* presenteert cultuur en cultuurhistorie als een belangrijke provinciale taak. Zowel gezien vanuit de waarde die cultuur en cultuurhistorie vertegenwoordigen voor de Noord-Hollanders als bakens van hun geschiedenis en identiteit als vanuit het belang als economische drager. Een rijk aanbod aan cultuur en cultuurhistorie verhoogt de aantrekkelijkheid van Noord-Holland voor inwoners, bedrijven en toeristen.

Het nieuwe beleid zal zich in ieder geval richten op de volgende thema's/onderwerpen:

- Cultuurhistorie (monumentenbeleid, archeologie, Oneindig Noord-Holland)
- Culturele infrastructuur
- Cultuureducatie met Kwaliteit
- Bibliotheken
- Relatie cultuur en economie (onder meer regionale beeldverhalen)
- Relatie cultuurhistorie en duurzaamheid (onder meer verduurzaming monumenten en herbestemming)
- Relatie cultuurhistorie en RO (onder meer Omgevingswet/Omgevingsvisie).

Deze onderwerpen stonden voor ons centraal bij het ordenen van het onderzoeksmateriaal, vooral wat betreft de inventarisatie van opgaven en prioriteiten. Bij de presentatie hiervan in het volgende hoofdstuk maken wij onderscheid tussen:

- de beleidsprioriteiten van gemeenten, dat wil zeggen datgene wat door het college belangrijk wordt gevonden;
- de opgaven voor gemeenten, dat wil zeggen wat er exogeen op gemeenten afkomt.

Daarna worden de beleidsprioriteiten en de opgaven gekoppeld aan de kansen en knelpunten die gemeenten signaleren. In hoofdstuk 4 gaan we in op de rol van de provincie. In het slothoofdstuk vatten we de voornaamste bevindingen samen en doen we een aantal aanbevelingen.

2.2 Respons

Voor de quickscan hebben wij contact gezocht met de beleidsadviseurs cultuur en erfgoed bij de Noord-Hollandse gemeenten. Wij hebben de beleidsadviseurs gevraagd om naar eigen inzicht de uitgangspunten en zienswijzen van hun gemeente te representeren. Er is derhalve niet aan de beleidsadviseurs gevraagd of zij hun inbreng in het onderzoek via de colleges van B en W wilden laten lopen.

De medewerking die wij kregen bij de uitvoering van dit onderzoek liet helaas enigszins te wensen over. Uiteindelijk deed minder dan de helft van de gemeenten mee aan de digitale enquête: 21 van de 51 (zie bijlage 1). Via persoonlijke contact werd de respons wat verhoogd, maar vastgesteld moet worden dat toch bijna de helft van de gemeenten zich heeft onttrokken aan actief contact. De informatie over deze gemeenten is derhalve noodgedwongen verzameld via internet.

Ook de animo om deel te nemen aan de regionale gesprekstafels, die op uitnodiging van de provincie plaatsvonden, liet te wensen over. Verdeeld over vier regionale sessies namen er 14 gemeenten aan deel. Dit sluit aan bij de indruk die wij ook eerder, in 2011, al opdeden: de belangstelling bij gemeenten voor actief contact is, als het om kunst- en cultuurbeleid gaat, in diverse Noord-Hollandse gemeenten gering. Uit de gesprekken die wij hebben gevoerd blijkt dat hiervoor verschillende oorzaken zijn:

- Gemeentelijke beleidsadviseurs hebben geen tijd om in (onderzoeks- en overleg)trajecten met/van de provincie te participeren, omdat ze zwaar belast zijn met uiteenlopende taken.
- Gemeenten geven aan dat dit type activiteiten geen prioriteit hebben.
- Gemeenten geven aan überhaupt geen beleidsadviseurs meer beschikbaar te hebben op het terrein van cultuur (geen capaciteit).
- Sommige gemeenten geven aan geen cultuurbeleid meer te voeren.
- Diverse gemeenten stellen dat ze geen profijt hebben van contact met de provincie, omdat de provincie in hun optiek niet actief genoeg is (of niet meer is) op het gebied van kunst en cultuur.

Een aparte opmerking is hierbij op zijn plaats wat betreft de relatief geringe betrokkenheid van de ambtenaren erfoгод. Bij de meeste gemeenten is monumentenzorg functioneel onder gebracht bij ruimtelijke ordening. Hierdoor zijn de ambtenaren erfoгод en/of monumentenzorg minder betrokken bij het domein van kunst en cultuur. De poging om deze ambtenaren te bereiken via de digitale enquête en via de gesprekstafels lijkt soms te zijn gestrand op het feit dat de cultuurambtenaren niet altijd hun erfoгодcollega's hebben betrokken bij het verzorgen van hun inbreng en evenmin altijd de invitaties tot deelname hebben doorgestuurd.

Tot slot. Vastgesteld kan worden dat de terugtrekkende beweging die de provincie in de afgelopen jaren heeft gemaakt op het gebied van cultuur (denk onder meer aan de afbouw van de steunfuncties cultuureducatie en aan de reductie van het cultuurbudget die heeft plaatsgevonden) tot scepsis bij gemeentelijke beleidsadviseurs cultuur heeft geleid omtrent de inzet van het provinciale beleid. Er is weinig vertrouwen dat provinciale betrokkenheid op de dossiers die er lokaal toe doen 'het verschil maakt'. Een gunstige uitzondering hierop is overigens het terrein van cultuureducatie (CmK). Op dit terrein wordt de inzet van de provincie zeer gewaardeerd.

Hoofdstuk 3

Opgaven, prioriteiten, kansen en knelpunten

3.1 Opgaven

Uit de digitale enquête, de gesprekken en de regionale gesprekstafels komen vijf centrale opgaven naar voren die gemeenten voor zichzelf zien in de komende jaren (i.e. zaken die op de gemeente afkomen):

1. het in stand houden van de lokale culturele voorzieningen (zoals bibliotheken en kunstencentra) bij afnemende gemeentelijke financiële middelen;
2. het behouden en herbestemmen van gebouwd erfgoed bij afnemende middelen en een veranderende wereld (leegstandsvraagstukken met betrekking tot winkels, kantoren, boerderijen enzovoorts);
3. het benutten van erfgoed, teneinde zo een impuls te geven aan economie, toerisme en evenementen;
4. het maken van verbinding tussen cultuur en het sociaal domein om zo de gemeentelijke opgaven in het sociaal domein beter te kunnen hanteren;
5. het op peil houden en stimuleren van cultuurparticipatie- en educatie in het zicht van dalende deelnemersaantallen in de amateursector en bij kunstencentra.

3.2 Prioriteiten

Naast de zaken die op gemeenten afkomen zijn er ook doelen die gemeenten zichzelf stellen: de lokale beleidsprioriteiten. Deze prioriteiten vallen soms samen met de hiervoor genoemde opgaven, maar wijken daar soms ook van af. Uit het onderzoek blijkt dat de Noord-Hollandse gemeenten aan de volgende beleidspunten de meeste prioriteit geven:

1. het in stand houden van een goede infrastructuur/ kernvoorzieningen;
2. samenwerking (zowel in de regio als met en tussen culturele organisaties);
3. innovatie en ondernemerschap;
4. behoud en herbestemming van gebouwd erfgoed;
5. cultuur als motor voor profilering via een betere afstemming tussen cultuur, toerisme, evenementen en marketing.
6. het vergroten van de maatschappelijke waarde van cultuur, onder andere door de verbinding te zoeken met andere beleidsterreinen, zoals toerisme, economie en het sociaal domein. *'Kunst als middel om participatie en sociale samenhang te bevorderen'* wordt hierbij als voorbeeld genoemd.

De gemeenten noemen de verbinding met het sociaal domein overigens niet alleen als beleidsprioriteit, maar ook als 'kans' binnen de culturele infrastructuur.

Gemeenten noemen in de enquête verder meerdere malen de transformatie van de bibliotheek. Dit is een herkenbaar resultaat, aangezien het ontwikkelen van een 'Bibliotheek van de toekomst', een actueel beleidsthema is voor veel gemeenten in Nederland. De steeds meer digitaliserende samenleving en een terugtrekkende overheid zijn voorbeelden van factoren die van invloed zijn op deze ontwikkeling. Gezien de huidige maatschappelijke ontwikkelingen heeft de bibliotheek de komende jaren niet alleen een culturele rol, maar ook een rol in het sociaal domein.

Andere belangrijke beleidsthema's op het gebied van cultuur zijn voor de gemeenten: cultuurparticipatie- en educatie (onder meer op scholen), de herijking van cultuursubsidies, erfgoed als onderdeel van gebiedsontwikkeling, het behoud en de herbestemming van de Stelling van Amsterdam, de bovenlokale samenhang en verbinding tussen voorzieningen-agenda's (Gooi & Vechtstreek, Velsen. Heerhugowaard, Medemblik e.o.) en de noodzaak

om het makersklimaat (aanwezigheid van creatieve bedrijvigheid) in de steden op peil te houden (Alkmaar en Haarlem).

Wat ons opvalt is dat gemeenten de leegstand en het behoud van specifieke soorten monumenten (kerken, kloosters, landgoederen, boerderijen, industrieel erfgoed, militair erfgoed) in de enquête amper als een prioriteit benoemen. Kennelijk is de problematiek generiek van aard en bestaat er niet de behoefte om op specifieke groepen van gebouwd erfgoed in te zoomen.

Op dit algemene beeld zijn overigens twee uitzonderingen. In de enquête wordt door sommige MRA-gemeenten de herontwikkeling van de Stelling van Amsterdam wel als prioriteit genoemd. En uit de gesprekstafel kwam dat in de omgeving van Bergen en Heiloo het behoud van stolpboerderijen van belang wordt gevonden. Enkhuizen (met haar grote areaal aan rijks- en gemeentemonumenten) gaf bij de gesprekstafel aan in algemene zin de leegstand van historische gebouwen als een knelpunt te ervaren.

Wij signaleren dat er opvallend weinig huisvestingskwesaties lijken te spelen. Waar tien à vijftien jaar geleden nog veel gemeenten doende waren te investeren in achterstallig onderhoud en nieuwe culturele panden, lijkt de sector er nu – althans wat gebouwen betreft – goed voor te staan. Op basis van de enquête stellen wij vast dat er nauwelijks wensen op dit vlak leven; alleen in Haarlem, Heiloo (de huisvesting van het theater en de bibliotheek) en op Texel (ten behoeve van de Artex Kunstenschool en de bibliotheek in Den Burgh) wordt nagedacht over nieuw- of verbouw.

Weinig prioriteit lijkt er ook te liggen bij het tot stand brengen van vormen van publiek-private samenwerking. Hoewel verwacht zou kunnen worden dat er als gevolg van de benarde financiële positie van gemeenten meer naar het bedrijfsleven wordt gekeken voor financiering, is dit kennelijk niet het geval. Het zoeken naar pps-constructies is door geen van de gemeenten in de enquête als prioriteit benoemd.

Opvallend is voorts dat de implementatie van de Omgevingswet in de enquête niet als prioriteit is genoemd. Dit is óf nog 'te ver van m'n bed' voor de gemeenten, ofwel er worden op dit vlak geen opgaven voorzien.

Ten slotte kan worden vastgesteld dat in de enquête alle onderdelen van de kunsten en het erfgoed wel door de gemeenten ter sprake worden gebracht, behalve de beeldende kunst. Deze kunstdiscipline is daarmee opvallend afwezig in deze brede inventarisatie. Alleen in Opmeer wordt kunst in de openbare ruimte als prioriteit benoemd; dit in relatie tot de nieuwbouwpoging in de kern Hoogwoud.

3.3 Kansen

Een kernvraag in het onderzoek is welke kansen gemeenten in Noord-Holland signaleren als het gaat om de culturele infrastructuur. Uit de quickscan komt de volgende 'top 5' aan kansen naar voren:

1. Samenwerking en cocreatie (onder meer door cultuur, erfgoed en educatie te verbinden)
2. Verbinden cultuur(historie) met het aantrekken van toeristen en bedrijven
3. Cultuur en ruimtelijke ontwikkeling (omgevingsvisie)
4. Verbinding cultuur en sociaal domein
5. Ondernemerschap

Uit de enquête blijkt dat de gemeenten als het om samenwerking en cocreatie gaat vooral kijken naar het culturele veld en daar kansen zien. De gemeenten denken dat culturele

organisaties door samenwerking efficiënter kunnen werken of beter hun doelen (of de doelen van de gemeente) kunnen realiseren (effectiviteit). Ook zien de gemeenten graag samenwerking tussen culturele organisaties, economische spelers (ondernemers) en organisaties die toerisme en recreatie bevorderen. Uit de gesprekstafels kwam naar voren dat het nastreven van deze vormen van samenwerking ten dele ook wensdenken is. Want culturele organisaties willen niet altijd samenwerken (bijvoorbeeld wanneer het over de gemeentegrenzen heen is) en kunnen het ook niet altijd, bijvoorbeeld door gebrek aan professionele krachten. Daarbij werd in de tafels ook gesignaleerd dat het soms eenrichtingsverkeer is: de culturele organisaties steken soms wel een hand uit naar het bedrijfsleven, maar deze wordt niet altijd opgepakt.

Een sector waarin veel bovenlokaal wordt samengewerkt is de bibliotheekwereld. Ten aanzien hiervan signaleren de gemeenten dat het belangrijk is dat de provinciale ondersteuningsstructuur overeind blijft vanwege de schaalvoordelen die hiermee gerealiseerd worden. Veel gemeenten zouden graag zien dat de bibliotheken zich nog verder verbreden: niet alleen boven-lokaal, maar ook boven-sectoraal te weten in verbinding met andere culturele organisaties (zoals kunstencentra) en/of andere maatschappelijke organisaties (scholen, welzijn, UWV, zorgketten, toeristische informatiepunten, vluchtelingenwerk e.d.). Ook daarvoor is de provinciale ondersteuning een belangrijke randvoorwaarde.

Als het om samenwerking gaat kijken de gemeenten dus vooral naar de culturele organisaties. In een aantal gevallen ziet men echter ook de meerwaarde van intergemeentelijke samenwerking. Dit speelt vooral in het MRA-gebied, in de regio rond Heerhugowaard en bij de gemeenten in de Gooi en Vechtstreek. In bijlage 3 worden deze samenwerkingen nader aangeduid. Ons algemene beeld van de intergemeentelijke samenwerking alsmede de aard van de samenwerking die nu wordt gezocht in de genoemde regio's sluit aan bij conclusie die wij in 2011 trokken naar aanleiding van onderzoek dat wij toen uitvoerden. In het rapport *Overdragen en vasthouden. Onderzoek cultuureducatie en regionale Agenda's Cultuur in Noord-Holland (2011)* stelden wij: *“Hoe zeer de provincie in deze periode van crisis en bezuinigingen de gemeenten ook behulpzaam wil zijn bij het opstellen of realiseren van deze beleidsagenda's: vastgesteld moet worden dat dit geen jaren zijn waarin nieuwe ambities en spannende projecten op de voorgrond treden. Gemeenten zijn druk met het herstructureren van hun begrotingen en hebben nagenoeg uitsluitend aandacht voor mogelijkheden tot kostenreductie. (...) Misschien dat in de komende periode de regionale agenda's alsnog gestalte gaan krijgen, gericht op twee lijnen die wij signaleren wat betreft het realiseren van mogelijke efficiencywinsten: het clusteren van voorzieningen en bundelen van organisatiekracht.”* Precies deze twee punten, (a) het clusteren van voorzieningen en (b) het bundelen van organisatiekracht, is wat wij zien rond Heerhugowaard (pt. a), in de Gooi en Vechtstreek (pt. b) en in het MRA-gebied (pt. b). De disciplines waarop dit betrekking heeft zijn erfgoed en toerisme (MRA), kunsteducatie en bibliotheekwerk (Westfriesland) en podiumkunsten en musea (Gooi en Vechtstreek).

Het thema ondernemerschap is ambigu, zo bleek bij de gesprekstafels. Gemeenten zien het vergroten van ondernemerschap als (a) een kans voor culturele organisaties om meer initiatiefrijk te worden en (b) een kans voor de organisaties om meer eigen inkomsten te genereren. Aan dat laatste is echter direct ook de 'kans' voor de gemeente verbonden om te bezuinigen op de subsidie, wat paradoxaal is. Want daarmee wordt het beoogde ondernemerschap direct ook weer 'bestraft'.

Tijdens de gesprekstafels kwam aan de orde dat door culturele instellingen heel anders tegen ondernemerschap wordt aangekeken dan door gemeenten. Bij de organisaties ligt de

visie op ondernemerschap dicht aan tegen de centrale these van Hagoort (in diens boek *Cultureel Ondernemerschap*). Hij stelt dat cultureel ondernemerschap staat voor een 'radicale en persoonlijke betrokkenheid bij creatieve processen en programma's'. Met name het adjectief 'persoonlijk' springt daarbij in het oog. Hagoort stelt dat persoonlijke betrokkenheid nodig is 'om onder vaak zeer moeilijke omstandigheden de continuïteit van de culturele bedrijfsvoering te kunnen handhaven'. Daarmee definieerde Hagoort passie en gedrevenheid als de belangrijkste bronnen op het gebied van cultureel management. Dit is een ander soort ondernemerschap dan de gemeentelijke en provinciale beleidsmakers doorgaans voor ogen staat.

Behalve bovengenoemde vijf punten zien de gemeenten overigens nog meer kansen, onder andere wat betreft de verankering van cultuur in het onderwijs (cultuureducatie). Dit sluit aan bij het streven van sommige gemeenten om jeugd betrokken te houden bij cultuur(beleid): *'cultuur moet, zeker voor de jeugd, duurzaam in de samenleving verankerd zijn'*. Daarnaast geven gemeenten de groei en overloop van Amsterdam (toerisme en groei van de metropool), het verbinden van landschap, erfgoed en cultuur, de mogelijkheid van meer private investeerders door de groeiende economie als kansen aan.

3.4 Knelpunten

Een andere vraag uit de quickscan is welke knelpunten de gemeenten ervaren op het gebied van cultuur en cultuurhistorie. Het gebrek aan financiële middelen komt duidelijk als grootst knelpunt naar voren. Dit knelpunt heeft op verschillende manieren gevolgen voor de cultuursector. Niet alleen is er minder subsidie beschikbaar voor kunst en cultuur, maar er is bijvoorbeeld ook minder budget voor het onderhoud en beheer van cultureel erfgoed. Daarnaast geeft een gemeente aan dat bezuinigingen ook gevolgen hebben voor de bestedingsruimte van de inwoners. Als zij minder te besteden hebben, zullen ze minder snel geld uitgeven aan vrijetijdsbesteding, zoals culturele activiteiten. Het gebrek aan financiële middelen zorgt ook voor *'gebrek aan slagkracht voor innovatie'* en voor een lager activiteitsaanbod. Tot slot zorgt het gebrek aan financiële middelen (en mankracht) ervoor dat gemeenten minder op huidige kansen in de cultuursector kunnen inspringen. Zo brengt een gemeente in dat de culture sector om deze reden(en) niet de rol vervult in het sociaal domein die nu wenselijk zou zijn.

Verder zijn onderstaande punten meerdere malen ingebracht:

1. Er is gebrek aan ambtelijke capaciteit.
2. Er is te weinig ondernemerschap in de sector;
3. Er bestaat onwil om samen te werken, onder andere door verschillende belangen.
4. Er is te weinig gevoel van urgentie en gebrek aan daadkracht (bij de politiek). Er werd gesproken over *'afbrokkelend politiek draagvlak voor de intrinsieke waarde van cultuur'*. Hierbij wordt het 'kortetermijndenken' van de politiek als factor genoemd.
5. Er is sprake van dalende deelnemersaantallen in de culturele sector

Daarnaast benoemen gemeenten als knelpunten een gebrek aan visie op de rol van kunst en cultuur in de samenleving, de bestuurskracht van kleine organisaties, een versnipperd veld met vele actoren, hoge huisvestingskosten (onder andere als gevolg van het toepassen van meer marktconforme huurprijzen voor culturele accommodaties) en het stokkende ondernemerschap bij culturele stichtingen.

3.5 De kansen en knelpunten in relatie tot de opgaven en prioriteiten

Wanneer we de opgaven, prioriteiten, kansen en knelpunten relateren aan het voorgaande hoofdstuk, ontstaat het volgende beeld.

Opgaven	Kansen	Knelpunten
Het in stand houden van de lokale culturele voorzieningen bij afnemende gemeentelijke financiële middelen	Samenwerking Ondernemerschap	Krimpemde gemeentelijke budgetten Onwil tot samenwerking Dalende deelnemersaantallen
Het behouden en herbestemmen van gebouwd erfgoed bij afnemende middelen en een veranderende wereld	Samenwerking Ondernemerschap	Krimpemde gemeentelijke budgetten
Het benutten van erfgoed als impuls voor aan economie, toerisme en evenementen	Samenwerking Cocreatie Ondernemerschap Verbinden cultuur en ruimtelijke ontwikkeling (Omgevingsvisie)	Gebrek aan ambtelijke capaciteit Onwil tot samenwerking; Gebrek aan visie en daadkracht
Het maken van verbinding tussen cultuur en het sociaal domein	Samenwerking Ondernemerschap	Gebrek aan ambtelijke capaciteit Te weinig ondernemerschap in de sector
Het op peil houden en stimuleren van cultuurparticipatie- en educatie in het zicht van dalende deelnemersaantallen	Samenwerking Ondernemerschap	Te weinig ondernemerschap in de sector
Prioriteiten		
Samenwerking (zowel in de regio als met en tussen culturele organisaties)	Cocreatie in het kader van concrete projecten	Onwil tot samenwerking
Innovatie en ondernemerschap	Benutten van de digitalisering Cocreatie rond projecten of evenementen	Te weinig ondernemerschap in de sector
Cultuur als motor voor profilering	Cultuurhistorische objecten benutten (onder- en bovengronds gebouwd erfgoed)	Te weinig ondernemerschap in de sector Te weinig gevoel van urgentie en gebrek aan daadkracht
Het vergroten van de maatschappelijke waarde van cultuur	Samenwerking	Onwil tot samenwerking Te weinig gevoel van urgentie en gebrek aan daadkracht Dalende deelnemersaantallen

Hoofdstuk 4

De rol van de provincie

4.1 Wat kan de rol zijn?

In het onderzoek werd gemeenten de vraag voorgelegd welke rol zij zien voor de provincie bij de genoemde kansen en knelpunten ten aanzien van cultuur en cultuurhistorie.

Gemeenten verwachten van de provincie vooral een stimulerende en verbindende rol wat betreft:

- a. Het aanjagen van samenwerking. Meerdere gemeenten vermelden dat het de samenwerking helpt als de provincie een voortrekkersrol op zich neemt. Bijvoorbeeld door in de aanvangsfase bepaalde kosten voor de rekening te nemen of door partijen bij elkaar te brengen;
- b. Het verzamelen en delen van kennis en informatie. In de enquête wordt het *'verzamelen en aanreiken van best practices'* als voorbeeld genoemd van wat de provincie kan doen. Hierbij werd onder meer aangegeven: *'In een kleine gemeente kan er een kennisachterstand ontstaan op beleidsterreinen die geen prioriteit hebben. Hierdoor kunnen kansen gemist worden, zeker in de rol die kunst en cultuur in het sociaal domein kan vervullen. Kennisdeling en informatieoverdracht vanuit de provincie, specifiek gericht op de lokale en/of de regionale situatie, kan hierbij ondersteunend zijn'*.
- c. Het financieel mogelijk maken van voorbeeldprojecten. Denk hierbij aan investeringen en het ondersteunen van kleine gemeenten en het financieel stimuleren van domeinoverstijgende samenwerking met recreatie en toerisme.

Ook verwachten gemeenten van de provincie waarschijnlijk een adequate uitvoering van wettelijke taken. In de enquête werden over taken eigenlijk niet gerept. Ook in de gesprekstafels kwamen ze slechts incidenteel ter sprake. De reden hiervoor is waarschijnlijk dat ze als vanzelfsprekend worden ervaren. Het betreft:

- d. Taken in het kader van de Archiefwet (2013). Provincies hebben de verantwoordelijkheid voor hun historische archieven overgenomen van het Rijk. In de bestuursafspraken met het Rijk is overeengekomen, dat provincies tot en met eind 2015 hun historische archieven in beheer zullen blijven geven bij de rijksarchiefbewaarplaatsen in de provinciehoofdsteden. Voorts oefenen provincies toezicht uit op het archiefbeheer door gemeenten. Vertrouwen staat daarbij voorop. Daarbij past dat gemeenten eerst hun eigen kwaliteit gaan meten (via kpi's) en deze informatie aan hun eigen raden voorleggen. Daarmee kunnen die primair de controlerende taak uitoefenen. Dezelfde informatie gaat ook naar de toezichthoudende provincie, die vervolgens moet kunnen beoordelen of een gemeente al of niet voldoet aan de Archiefwet en regelgeving. Daarbij gaan de provincies dus vooral uit van risico-analyse en blijven zij meer op afstand.
- e. Taken in het kader van de Wet Stelsel Openbare Bibliotheekvoorzieningen (2015). De wet en de Memorie van Toelichting impliceren vier taken. Dat zijn:
 - De distributie van fysieke werken ten behoeve van het IBL (art 16)
 - De ontwikkeling van innovaties ten behoeve van de lokale bibliotheken (art 16)
 - Deel uitmaken van en bijdragen aan het netwerk (art. 6,7,8)
 - Bijdragen aan de totstandkoming van het gezamenlijk collectieplan (artikel 10).
- f. Taken in het kader van het interbestuurlijk toezicht op het terrein van de monumentenzorg. Het betreft taken en bevoegdheden, die voorheen vielen onder de landelijke Erfgoedinspectie. Het toezicht op de monumentenzorg betreft in essentie de beoordeling van de taakbeartiging van gemeenten op het gebied van de

monumentenzorg op de deelterreinen archeologie, cultuurhistorie en monumenten. Daarnaast heeft de provincie de taak van interbestuurlijk toezicht op de uitvoering door gemeenten van de wettelijke kwaliteitscriteria handhaving in de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) met bijbehorende uitvoeringsregelgeving. De Monumentenwet 1988 maakt onderdeel daarvan uit. Deze taak komt aan de orde bij het onderdeel omgevingsrecht.

Het uiteindelijke resultaat van het interbestuurlijk toezicht op monumentenzorg dient te zijn dat gemeenten op verantwoorde wijze omgaan met hun onroerend erfgoed. Voorwaarden voor een goede taakuitoefening door gemeenten zijn adequate vergunningverlening en handhaving, de behartiging van het erfgoedbelang in bestemmingsplannen, handhaving van bestemmingsplannen, het goed functioneren van monumentencommissies en van de advisering in het kader van de archeologische monumentenzorg.

Verder verwachten gemeenten volgens de enquête van de provincie morele support. Genoemd wordt het volgende:

- g. een rol in het laten herleven van de bestuurlijke interesse voor kunst en cultuur;
- h. het formuleren en vasthouden van langeretermijndoelen op het gebied van cultuur;

Ook is er de behoefte aan ondersteuning in het dagelijkse werk van gemeenten:

- i. hulp bij het bevorderen van de wisselwerking tussen cultuur en het sociaal domein;
- j. ondersteuning bij het formuleren van lokaal cultuurbeleid en culturele agenda's;
- k. het aantrekkelijker maken van bepaalde afgelegen woongebieden met behulp van kunst en cultuur;
- l. ondersteuning bij het tot wasdom brengen van lokaal talent via programmatisch werken en regionale talentontwikkelingsprogramma's.

De laatste vier punten passen echter niet binnen de taakopdracht die de provincie voor zichzelf ziet. In hoofdstuk 2 gaven wij aan dat de provincie Noord-Holland zich op het gebied van cultuur richt op cultuurhistorie (monumentenbeleid, archeologie, verduurzaming monumenten, herbestemming, Oneindig Noord-Holland) en het ondersteunen van de spreiding en toegankelijkheid van culturele voorzieningen (culturele infrastructuur, cultuureducatie met kwaliteit, bibliotheekwerk, relatie cultuur en economie).

4.2 Hoe kan de rol worden ingevuld? De instrumenten

Uit de digitale enquête en de gesprekken komen de volgende concrete suggesties wat betreft de instrumenten waarvan de provincie gebruik zou kunnen maken om haar rol te vervullen:

- het organiseren van netwerkbijeenkomsten (verbinder/kennismakelaar);
- kennis- en informatie bundelen en doorgeven, vooral naar kleinere gemeenten (kennismakelaar);
- incidentele financiële ondersteuning bieden aan projecten en erfgoedlocaties (investeerder);
- minder ingewikkelde subsidieregelingen toepassen (stimulator/instandhouder);
- samenwerking met organisatoren van grotere evenementen stimuleren om een stad of regio aantrekkelijk(er) te maken (verbinder, makelaar en/of zelfs investeerder);
- informatie verzamelen en/of gecoördineerd ontsluiten; concreet is genoemd het opstellen van een provinciale archeologische onderzoeksagenda om zo inspanningen op elkaar af te stemmen (verbinder/kennismakelaar);
- de ondersteuning door de provinciale ondersteuning instelling voor bibliotheken in stand houden;

- de ondersteuning voor het behoud van de Stelling van Amsterdam (regisseur/stimulator) in tact laten.

4.3 Goede voorbeelden van elders

In bijlage 4 geven we beknopt een aantal goede voorbeelden uit andere provincies weer. Deze voorbeelden spreken aan omdat ze inhoudelijk of beleidsmatig opvallend zijn. Veel van deze goede voorbeelden zijn niet naar Noord-Holland vertaalbaar omdat de provincie Noord-Holland een veel beperktere rol opvatting heeft als het om cultuur gaat dan enkele andere provincies. Toch zijn enkele voorbeelden interessant:

- de nauwe samenwerking in Noord-Nederland tussen provincie(s) en gemeenten waar het gaat om het formuleren van de lange termijndoelen van het cultuurbeleid;
- de samenwerkingsafspraken in enkele provincies tussen provincie en gemeentebestuur over gezamenlijk te realiseren doelen en/of projecten;
- de samenwerking tussen culturele organisaties die in sommige provincies is gerealiseerd met steun van de provincie;
- de doorlopende leerlijn voor muziek in het basis- en voortgezet onderwijs die in Limburg is ontwikkeld;
- de landgoederenagenda's die in Overijssel en Gelderland functioneren.

4.4 Resumerend

Relateren we de rollen en instrumenten wat meer systematisch aan elkaar, dan leidt dit tot de volgende matrix.

Rol	Mogelijke instrumenten	Voorbeelden
a. Aanjagen	Verschillende vormen van oriëntatie en overleg; subsidies; subsidieregelingen; agenda-setting; onderzoeksagenda; (tijdelijke) steunfuncties;	Landgoederenagenda's: Kunnen ook voor andere categorieën van erfgoed worden ontwikkeld. Ook onderzoeksagenda's kunnen zo'n rol vervullen
b. Verzamelen en delen van kennis	netwerkbijeenkomsten; nieuwsbrieven; website; expertmeetings; werkconferenties; onderzoeksopdrachten.	Doorlopende leerlijn (laten) ontwikkelen zoals in Limburg
c. Financieren voorbeeldprojecten	financiering	Businesscase voor samenwerking tussen culturele organisaties; Aanloopkosten bij samenwerkingsprojecten vergoeden
d. e. f. Uitvoeren wettelijke taken	Interbestuurlijk toezicht; Beheer historisch archief; financiële steun voor de POI;	n.v.t.
g. Bestuurlijke interesse aanwakkeren	bestuurlijk contact gedeputeerde en wethouders	De cultuurarrangementen en cultuurpacten

	cultuur; publiciteit zoeken (maatschappelijk draagvlak bevorderen)	
h. Formuleren langetermijndoelen	Cultuurnota; overleg in PS; consultatie wethouders	De gezamenlijke Cultuuragenda van het Noorden;

Hoofdstuk 5

Samenvatting en aanbevelingen

Het verzoek aan BMC was om een inventariserend onderzoek (quicksan) onder gemeenten uit te voeren, gericht op de volgende vragen:

- Wat zijn de belangrijkste uitdagingen/beleidsprioriteiten op het gebied van cultuur en cultuurhistorie bij de gemeenten?
- Welke kansen/dilemma's/knelpunten ervaren de gemeenten?
- Welke samenwerkingsverbanden bestaan er al binnen Noord-Holland?
- Welke rol zien gemeenten voor de provincie bij genoemde kansen/dilemma's/knelpunten?
- Welke instrumenten zijn het meest geschikt om op de behoeften van de gemeenten te kunnen inspelen? Zijn er goede voorbeelden van elders bekend?
- Op welke wijze/met welke instrumenten kan de provincie haar rol anders/beter invullen, aansluitend bij de behoeften van gemeenten?

Overkoepelend is de vraag op welke wijze de provincie de gemeenten in Noord-Holland de komende jaren op het gebied van cultuur kan ondersteunen, vooral waar het samenwerking betreft.

5.1 Opgaven, prioriteiten, kansen en knelpunten

De belangrijkste uitdagingen en beleidsprioriteiten alsmede de kansen en knelpunten zijn weergegeven in hoofdstuk 3. In onderstaande matrix zijn de bevindingen beknopt weergegeven:

Opgaven	Kansen	Knelpunten
Het in stand houden van de lokale culturele voorzieningen bij afnemende gemeentelijke financiële middelen	Samenwerking Ondernemerschap	Krimpende gemeentelijke budgetten Onwil tot samenwerking Dalende deelnemersaantallen
Het behouden en herbestemmen van gebouwd erfgoed bij afnemende middelen en een veranderende wereld	Samenwerking Ondernemerschap	Krimpende gemeentelijke budgetten
Het benutten van erfgoed als impuls voor aan economie, toerisme en evenementen	Samenwerking Cocreatie Ondernemerschap Verbinden cultuur en ruimtelijke ontwikkeling (Omgevingsvisie)	Gebrek aan ambtelijke capaciteit Onwil tot samenwerking; Gebrek aan visie en daadkracht
Het maken van verbinding tussen cultuur en het sociaal domein	Samenwerking Ondernemerschap	Gebrek aan ambtelijke capaciteit Te weinig ondernemerschap in de sector

Het op peil houden en stimuleren van cultuurparticipatie- en educatie in het zicht van dalende deelnemersaantallen	Samenwerking Ondernemerschap	Te weinig ondernemerschap in de sector
Prioriteiten		
Samenwerking (zowel in de regio als met en tussen culturele organisaties)	Cocreatie in het kader van concrete projecten	Onwil tot samenwerking
Innovatie en ondernemerschap	Benutten van de digitalisering Cocreatie rond projecten of evenementen	Te weinig ondernemerschap in de sector
Cultuur als motor voor profilering	Cultuurhistorische objecten benutten (onder- en bovengronds gebouwd erfgoed)	Te weinig ondernemerschap in de sector Te weinig gevoel van urgentie en gebrek aan daadkracht
Het vergroten van de maatschappelijke waarde van cultuur	Samenwerking	Onwil tot samenwerking Te weinig gevoel van urgentie en gebrek aan daadkracht Dalende deelnemersaantallen

Samenvattend zien de gemeenten in Noord-Holland het in stand houden van een goede culturele infrastructuur en kernvoorzieningen, regionale samenwerking en het vergroten van de maatschappelijke waarde van cultuur (onder meer door de verbinding te zoeken met andere beleidsterreinen) als belangrijkste prioriteiten in het cultuurbeleid. Gemeenten zien de mogelijkheid tot samenwerking en de verbinding met andere beleidsdomeinen als belangrijke kansen voor de culturele infrastructuur. Uit de enquête blijkt dat de gemeenten als het om samenwerking en cocreatie gaat vooral kijken naar het culturele veld en daar kansen zien. De gemeenten denken dat culturele organisaties door samenwerking efficiënter kunnen werken of beter hun doelen (of de doelen van de gemeente) kunnen realiseren (effectiviteit). Ook zien de gemeenten graag samenwerking tussen culturele organisaties, economische spelers (ondernemers) en organisaties die toerisme en recreatie bevorderen.

In een aantal gevallen zien gemeenten ook de meerwaarde van intergemeentelijke samenwerking. Dit speelt vooral in het MRA-gebied, in de regio rond Heerhugowaard en bij de gemeenten in de Gooi en Vechtstreek. In zijn algemeenheid richt de samenwerking tussen gemeenten zich op twee lijnen: het clusteren van voorzieningen en het bundelen van organisatiekracht.

Het grootste knelpunt dat gemeenten ervaren in het cultuurbeleid is het gebrek aan financiële middelen. Ook het gebrek aan ambtelijke capaciteit, weinig daadkracht vanuit de politiek en de onwil om samen te werken worden als belangrijke knelpunten beschouwd. Hierbij valt op dat gemeenten 'samenwerking' zowel bij kansen als bij knelpunten indelen.

5.2 Rol van de provincie

De rol die de provincie volgens de gemeenten moet spelen wordt in hoofdstuk 4 gerelateerd aan de kerntaken van de provincie en aan de instrumenten die worden genoemd om de

rolvervulling optimaal te realiseren. Ook is hierbij gekeken hoe andere provincies het doen. Dit leidt tot onderstaande matrix:

Rol	Mogelijke instrumenten	Voorbeelden
a. Aanjagen	- Verschillende vormen van oriëntatie en overleg; - subsidies; - subsidieregelingen; - agenda-setting; - onderzoeksagenda; - (tijdelijke) steunfuncties;	- Landgoederenagenda's: Kunnen ook voor andere categorieën van erfgoed worden ontwikkeld. Ook onderzoeksagenda's kunnen zo'n rol vervullen
b. Verzamelen en delen van kennis	- netwerkbijeenkomsten; - nieuwsbrieven; - website; - expertmeetings; - werkconferenties; - onderzoeksopdrachten.	- Doorlopende leerlijn (laten) ontwikkelen zoals in Limburg
c. Financieren voorbeeldprojecten	- financiering	- Businesscase voor samenwerking tussen culturele organisaties; - Aanloopkosten bij samenwerkingsprojecten vergoeden
d. e. f. Uitvoeren wettelijke taken	- Interbestuurlijk toezicht; - Beheer historisch archief; - financiële steun voor de POI;	- n.v.t.
g. Bestuurlijke interesse aanwakkeren	- bestuurlijk contact gedeputeerde en wethouders cultuur; - publiciteit zoeken (maatschappelijk draagvlak bevorderen)	- De cultuurarrangementen en cultuurpacten
h. Formuleren langetermijndoelen	- Cultuurnota; - overleg in PS; consultatie wethouders	- De gezamenlijke Cultuuragenda van het Noorden;

5.3 Aanbevelingen

Om de provincie Noord-Holland in de periode 2017-2020 haar rol in de culturele infrastructuur zo goed mogelijk te laten vervullen, doen wij als onderzoekers de volgende aanbevelingen wat betreft de door de provincie in te zetten instrumenten:

- Formuleer in het nieuwe beleidsplan duidelijk wat de visie van de provincie Noord-Holland op haar rol is. Wat vindt de provincie belangrijk? Wat streeft Noord-Holland na op het gebied van cultuur/wat zijn langetermijndoelen? Waarin onderscheidt Noord-Holland zich? Juist omdat er weinig budget voor cultuur lijkt te zijn verdient het aanbeveling om de rol van de provincie scherp te definiëren. Het gebruik van het veelomvattende begrip *culturele infrastructuur* kan in relatie tot de rol van de provincie het beste worden vermeden;
- Deel de visie die de provincie heeft met de gemeenten. Gemeenten hebben behoefte aan een duidelijk perspectief. Het is ook aan te raden om de gemeenten in de visie te betrekken.

- Heb daarbij oog voor het feit dat voor gemeenten momenteel het sociaal domein erg belangrijk is, OOK in relatie tot kunst en cultuur. Het risico bestaat anders dat provinciaal en gemeentelijk cultuurbeleid gaan divergeren. Immers: de provincie Noord-Holland is bezig de verbinding te zoeken met de beleidsvelden toerisme en economie. Als de gemeenten daarnaast vooral de verbinding tussen cultuur en sociaal domein zoeken, dreigt het ontstaan van een mismatch. Er moet in overlegsituaties en bij het streven naar kennisuitwisseling aandacht zijn voor synergie in beleid.
- Zoek kansrijke samenwerkingssituaties om die verder aan te jagen, ook als voorbeeld voor andere regio's. Wij zien momenteel vier gebieden die zich lenen voor nadere provinciale impulsen:
 - de ontwikkeling van een regiovisie en -aanpak in de Gooi & Vechtstreek;
 - de ontwikkeling van het Westfrieze cultureel netwerk;
 - de pogingen van de gemeente Heerhugowaard om met omliggende gemeenten tot afspraken te komen met betrekking tot de culturele voorzieningen. Daarbij zou het dan overigens wel wenselijk zijn dat ook de gemeente Hoorn zich bij deze samenwerking aansluit.
 - De MRA-regio.

In deze regio's kan met incidentele financiële stimulansen mogelijk veel worden losgemaakt. Als het voorbeeldprojecten betreft kunnen deze ook weer een stimulerende functie voor andere regio's hebben;
- Werk met agenda's. Juist in de samenwerking met gemeenten, maar ook met private partijen kunnen agenda's een goede rol spelen om zaken aan te kaarten en aan tijdspad te koppelen. Gezamenlijke agenda's richten de energie, geven focus aan overleg en kennisuitwisseling en kunnen de basis vormen voor incidentele financiële impulsen. Een concreet voorbeeld is de suggestie van een provinciale archeologische onderzoeksagenda;
- Juist op die plekken waar monumentale structuren als vliegwiel kunnen functioneren voor ruimtelijke ontwikkeling kan de provincie bij uitstek haar rol van aanjager vervullen;
- Onderken dat gemeenten weinig onderling uitwisselen. Ambtenaren van naastgelegen gemeenten kennen elkaar vaak niet en wisselen zelden inhoudelijke informatie uit. Het beleggen van thematische (regionale) bijeenkomsten heeft vaak meerwaarde. Betrek daarbij interessante partijen van buiten, bijvoorbeeld onderzoekers, ondernemers, of private initiatiefnemers;
- Bouw netwerken. De rol van de provincie binnen of in relatie tot netwerken en samenwerkingsverbanden als MRA, de Stelling van Amsterdam en NBTC is cruciaal. Het verdient aanbeveling dat de provincie dergelijke verbanden blijft opzoeken én voeden.
- Cultuureducatie met Kwaliteit blijft een belangrijk kader. programma. Gemeenten en organisaties kijken naar de provincie, niet alleen voor budget maar ook voor een richtinggevend kader.
- Als het om cultuurparticipatie gaat kan de provincie wat betekenen door samenwerking in de sector gericht te stimuleren en te ondersteunen met innovatieprojecten (denk bv aan het netwerk van bibliotheken).
- Verwaarloos de wettelijke taken niet. Gemeenten gaan er als vanzelfsprekend van uit dat de provincie deze taken vervult. Met name daar waar schaalvoordelen worden gerealiseerd (het bibliotheeknetwerk) slaat een erosie van de werkzaamheden direct (financieel) terug op de gemeenten. Door haar wettelijke taken adequaat in te vullen kan de provincie de gemeenten een belangrijke steun in de rug bieden.

Bijlage 1

Respons

Gemeente	Deelname aan de enquête	Deelname aan gesprekstafel
Aalsmeer		
Alkmaar	x	x
Amstelveen	x	x
Amsterdam	n.v.t.	x
Beemster		
Bergen		
Beverwijk	x	
Blaricum		
Bloemendaal	x	
Bussum		
Castricum		
Den Helder		
Diemen		
Drechterland	x	x
Edam-Volendam		
Enkhuizen	x	x
Haarlem	x	x
Haarlemmerliede & Spaarnwoude		
Haarlemmermeer	x	
Heemskerk		
Heemstede		
Heerhugowaard	x	x
Heiloo		x
Hilversum	x	x
Hollands Kroon		
Hoorn		
Huizen		
Koggenland	x	
Landsmeer		
Langedijk	x	
Laren		
Medemblik		x
Muiden		
Naarden		
Oostzaan		
Opmeer	x	
Ouder-Amstel		
Purmerend		
Groot Schagen	x	x
Stede Broec	x	x
Texel	x	
Uitgeest	x	

Uithoorn		
Velsen	x	x
Waterland	x	
Weesp		
Wijdemeren	x	x
Wormerland		
Zaanstad	x	
Zandvoort		
Zeevang		

Bijlage 2

Digitale enquête

De tekst van de digitale enquête was als volgt.

Inleiding

Nieuw Cultuurbeleid

De provincie Noord-Holland werkt op het gebied van Cultuur en Cultuurhistorie met beleidscycli van vier jaar. De lopende beleidscyclus ('De Waarde van Cultuur') loopt eind 2016 af. Er worden nu voorbereidingen getroffen om te komen tot een nieuw beleidskader voor de periode 2017-2020.

Ter voorbereiding hierop heeft de provincie aan BMC gevraagd om te inventariseren voor welke uitdagingen gemeenten staan en welke vormen van samenwerking er momenteel zijn. Met dit inzicht kan de provincie bepalen of zij op dit moment de goede beleidsinstrumenten toepast dan wel andere instrumenten zou moeten overwegen.

De inventarisatie vindt plaats door middel van deze enquête en wordt op onderdelen aangevuld met deskresearch en telefonisch contact. De resultaten worden vevat in een rapport voor de provincie Noord-Holland. De resultaten zullen later dit najaar ook met u worden gedeeld, waarschijnlijk zowel schriftelijk als mondeling (in de vorm van regionale gesprekstafels).

Vragen

Wij verzoeken u de volgende vijf vragen kort te beantwoorden. U hoeft niet 'namens' uw gemeente te antwoorden, u kunt antwoorden vanuit uw functie. De antwoorden worden anoniem de onderzoeksrapportage verwerkt.

Wat zijn op het gebied van Cultuur en Cultuurhistorie de komende jaren de belangrijkste uitdagingen c.q. beleidsprioriteiten in uw gemeente?

Antwoord:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Welke kansen en knelpunten spelen er in uw gemeente als het om Cultuur en Cultuurhistorie gaat?

Antwoord:

Kansen:

- 1.
- 2.
- 3.

Knelpunten:

- 1.
- 2.
- 3.

Toelichting (facultatief):

Welke rol ziet u voor de provincie wat betreft de genoemde kansen en knelpunten?

Antwoord:

- 1.
- 2.
- 3.

Welke samenwerkingsverbanden heeft uw gemeente met andere gemeenten en/of met de provincie? Waarop hebben deze samenwerkingsvormen betrekking?

Antwoord:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Hoe kan de provincie haar rol beter invullen in relatie tot het lokale cultuurbeleid? Welke instrumenten zou zij daarvoor kunnen inzetten?

Reactie:

Hartelijk dank voor het beantwoorden van deze enquête!

Bijlage 3 Samenwerkingsverbanden

Alleen de samenwerkingsverbanden die betrekking hebben op het werkveld van cultuur, erfgoed en toerisme zijn in kaart gebracht. Een samenwerking die over de regiogrenzen heen gaat is die tussen de tien 'cultuurgemeenten' van de provincie en het provinciebestuur: 10CC. Deze samenwerking komt in het onderstaande verder niet aan de orde.

Metropoolregio Amsterdam (MRA)

In de Metropoolregio bestaat een veelheid aan samenwerkingsverbanden. De samenwerking van de grote MRA-gemeenten in de Werkgroep Cultuurimpuls MRA is daarbij voor dit onderwerp het meest van belang. Door gezamenlijke uitvoering van de Cultuurimpuls zetten de MRA-partners de komende jaren in op versterking van het cultureel aanbod in de MRA, profileren zij de MRA als samenhangend (cultuur)toeristisch product en investeren zij in nieuwe functies voor leegstaande monumenten en erfgoedstructuren. Daarnaast wordt cultuur een onderdeel van de Regionaal Economische Agenda, de Strategische Agenda toerisme in de MRA 20125 en in het kwaliteitsbeeld MRA Landschap.

Provincie en gemeenten werken samen op het gebied van cultuureducatie (Cultuureducatie met Kwaliteit – CmK)¹ en met betrekking tot de Stelling van Amsterdam. Daarbij is niet alleen behoud van de onderdelen van de Stelling de inzet, maar met name ook het gebruik. Ook het Hembrugterrein is onderwerp van samenwerking.

De gemeenten werken op diverse terreinen met elkaar samen: in het sociaal domein (onder andere Haarlem en Zandvoort) en op het vlak van toerisme (onder andere Zaanstad, Wormerland en Oostzaan). Beverwijk, Heemskerk en Velsen werken op allerlei gemeentelijke beleidsterreinen samen op basis van de regionale IJmond-agenda (beheerd door een portefeuillehoudersoverleg). Wat betreft cultuur en cultuurhistorie is er ook in de Gooi & Vechtstreek sprake van samenwerking.

Samenwerking tussen culturele organisaties onderling vinden we in Zaanstad (in het kader van de totstandkoming van cultuurcluster Inverdan), rond Haarlem, Haarlemmermeer en in de Vechtstreek (bibliotheeksamenwerking, soms met betrokkenheid van een regionaal archief), in de IJmondregio (festivals) en in Beverwijk wat betreft samenwerking 'in de backoffice' tussen de culturele organisaties. Ook een aantal kunstencentra werkt samen, bijvoorbeeld rond en in het geval van Muziekschool Waterland.

Brede samenwerking tussen culturele organisaties vindt plaats in het kader van grote manifestaties zoals de Museumnacht en de Open Monumentendag.

Gooi en Vechtstreek

Onderdeel van de MRA is de Gooi & Vechtstreek. In het recente verleden was samenwerking tussen de gemeenten op cultureel gebied problematisch. Bij de afbouw van de provinciale steunfunctie in 2012 bleek bijvoorbeeld dat er weinig animo was om zaken gezamenlijk op te pakken. Zelfs onderling overleg bleek al moeilijk te liggen. In die situatie lijkt nu verandering te zijn opgetreden.

¹ De provincie werkt met 26 gemeenten samen wat betreft Cultuureducatie met kwaliteit: dit onderdeel komt derhalve in iedere regio aan bod.

Hilversum, Wijdmeren en de andere G&V-gemeenten hebben de ambitie uitgesproken om zaken meer in regionaal verband op te pakken, met name waar het gaat om het aantrekken van bezoekersstromen en het onder de aandacht brengen van de culturele trekpleisters van de Gooi & Vechtstreek. De gemeenten hebben het initiatief genomen om de samenwerking in het gebied een impuls te geven via het regiokantoor. De gemeente Hilversum heeft een beleidsregisseur gedetacheerd bij het regiokantoor. Er is een bestuurlijke en ambtelijke werkgroep ingericht. De provincie draagt bij aan de samenwerking door onderzoek naar regionale bezoekersstromen te financieren. De uitkomst daarvan moet de gemeenten helpen om tot relevante interlokale afstemming over culturele voorzieningen te komen. Zo moet worden voorkomen dat niet-onderbouwde keuzes leiden tot een verschraving van het voorzieningenaanbod in de regio.

Bij de gemeenten bestond de behoefte om, met hulp van de provincie, een proeftuin in te richten gericht op nadere afspraken tussen de betrokken gemeenten over (a) gezamenlijke pr en marketing, vooral op het terrein van cultuurhistorie en (b) de instandhouding van voorzieningen en de verwijzing naar elkaars voorzieningen. De gemeenten wilden weten hoe ze het publieksbereik van hun culturele voorzieningen het beste kunnen aanjagen. Een regionale visie op deze voorzieningen kan daarbij helpen om keuzes te maken. Het zou Hilversum bijvoorbeeld helpen om haar culturele visie (met een focus op media, architectuur en muziek) te implementeren.

Reeds bestaande samenwerking vinden we in deze regio tussen de openbare bibliotheken (Weesp/Muiden, Huizen/Bussum en inmiddels ook Wijdmeren). Soms is daar ook het regionaal archief bij betrokken. In het kader van het festival Wonderfeel wordt door een aantal gemeenten samengewerkt.

Gemeenschappelijk overleg vindt er voorts plaats met betrekking tot de forten en ten aanzien van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Ook wordt er incidenteel samengewerkt voor de landgoederen en buitenplaatsen en de historische musea. Een belangrijke actor hierin is in beginsel het Regionaal Bureau voor Toerisme (inzet op 'castles, gardens & leisure lakes'). Digitaal wordt deze benadering ondersteund vanuit Oneindig Noord-Holland.

Tot slot: wat eveneens nog speelt in deze regio is het idee om het de status te laten krijgen van Geopark. Dit is een landschap van wereldniveau met unieke aardkundige, culturele, historische en ecologische waarden gecombineerd met werelderfgoedmonumenten. Een Geopark is een door de Unesco gedefinieerd gebied dat bovengenoemde kenmerken heeft en deel uitmaakt van het Unesco-programma International Network of Geoparks. Alleen door een brede samenwerking tussen stakeholders (eigenaren, beheerders, overheden) en partners vanuit verschillende werkvelden (geologie, natuur, cultuur, educatie, toerisme en de agrarische sector) kan het idee van het Geopark gerealiseerd worden. Er is een stichting opgericht ter realisatie van Geopark Gooi en Vecht. De stichting ijvert voor aansluiting van Geopark Gooi en Vecht bij het European Geoparks Network (EGN). De status van Geopark beoogt:

- de geodiversiteit te beschermen;
- de geologische geschiedenis in relatie tot de natuur en het culturele erfgoed te vertellen;
- de duurzame economische ontwikkeling te ondersteunen.

Op voorstel van de Provincie Noord-Holland is door de Regio Gooi en Vechtstreek geparticipeerd in het 'Regionaal Beeldverhaal' verzorgd door het IMA (Identity Matching Academy). De provincie heeft het maken van dit beeldverhaal ook financieel mogelijk gemaakt.

Kop van Noord-Holland en West-Friesland

De bekendste samenwerking tussen provincie en gemeenten in deze regio heeft betrekking op de Westfriese Omringdijk. De Westfriese Omringdijk is een samenwerkingsprogramma van Cultuurcompagnie Noord-Holland en Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord. Gemeenten Drechterland, Enkhuizen, Heerhugowaard, Hoorn, Koggenland, Langedijk, Medemblik, Opmeer, Schagen en Stede Broec, de Provincie Noord-Holland, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en de Rabobank Hoorn-Midden Westfriesland hebben de handen ineengeslagen om de Westfriese Omringdijk als cultuurtoeristische bestemming van Noord-Holland te promoten. De dijk vormt het podium voor verschillende culturele en toeristische initiatieven. Samen dragen deze partijen bij aan het behoud en de toegankelijkheid van dit cultuurhistorisch monument.

Daarnaast is er het Pact van West-Friesland tussen de gemeenten Drechterland, Enkhuizen, Hoorn, Koggenland, Medemblik, Opmeer en Stede Broec (de regio West-Friesland), met ondersteuning van de provincie. Doel van dit pact is om via regionale samenwerking de regio te versterken op het gebied van wonen, werken, bereikbaarheid, onderwijs en vrije tijd.

Provincie en gemeenten werken voorts samen op het gebied van cultuureducatie (Cultuureducatie met Kwaliteit – CmK).

De zeventien gemeenten ten noorden van Amsterdam werken met elkaar samen in de Destinatiemarketing-organisatie (DMO) voor Noord-Holland Noord: De regio Noord-Holland Noord wordt als toeristische bestemming op dit moment niet eenduidig vermarkt. Het ontbreekt aan een duidelijk toeristisch profiel. Een slagvaardige uitvoering van destinatiemarketingactiviteiten met gezamenlijke inzet van publiek en private middelen wordt noodzakelijk geacht. Alle betrokkenen zijn van mening dat dit alleen met schaalvergroting bereikt kan worden.

De zes Westfriese gemeenten (Drechterland, Enkhuizen, Koggenland, Medemblik, Opmeer en Stede Broec) willen verder de samenwerking op het gebied van cultuur intensiveren.² In eerste aanleg willen zij komen tot het formuleren van een gemeenschappelijke culturele ambitie, neer te leggen in een regionale cultuurvisie 2016-2020. Beoogd wordt voorts te komen tot een virtueel gezamenlijk cultuurhuis, gericht op de jeugd: het Westfriese cultureel netwerk. Zo veel mogelijk culturele organisaties in de regio (denk aan bibliotheken en kunstencentra) moeten hierin participeren. Als alle colleges akkoord gaan, wordt er in de komende periode een Kwartiermakerij ingericht onder leiding van de voormalig lector cultureel ondernemerschap Giep Hagoort.

In Enkhuizen (met circa 600 rijks- en gemeentemonumenten) functioneert een erfgoed-platform dat een goed voorbeeld vormt van hoe ondernemers en lokale organisaties op het gebied van cultuurhistorie en eigenaren van monumenten met elkaar kunnen samenwerken.

In de regio speelt verder nog dat de bibliotheken al intensief met elkaar samenwerken. Ook sommige centra voor de kunsten hebben samenwerkingsrelaties.

Alkmaar/IJmond

Provincie en gemeenten werken samen op het gebied van cultuureducatie (Cultuureducatie met Kwaliteit – CmK).

² NB De gemeente Hoorn kiest ervoor om hieraan niet mee te doen.

Een aansprekende samenwerking in de laatste jaren is geweest die van de gemeenten Bergen, Heiloo en Alkmaar samen met het oliebedrijf Taqa. Het Taqa Cultuurfonds vloeide voort uit een samenwerkingsconvenant en heeft waardevolle culturele initiatieven in de regio mogelijk gemaakt. Menigeen vindt het jammer dat het fonds binnenkort stopt omdat de voeding eindigt.

De gemeenten rond Alkmaar werken samen in het zogeheten PORA (portefeuillehouders Overleg Regio Alkmaar). Van diverse kanten wordt betreurd dat in dit verband bijvoorbeeld een voortzetting van het Taqa-cultuurfonds niet mogelijk is gebleken.

Het NBTC bevordert het toerisme langs drie thematische lijnen; de Gouden Eeuw, de bloemenlijn en de waterlijn. In dit kader wordt met en tussen de gemeenten in de regio samengewerkt.

De gemeenten Heerhugowaard, IJmuiden en Vianen (provincie Utrecht) werken in 2016 samen in het kader van het Brederode-jaar.

Heerhugowaard streeft naar afstemming en verdergaande samenwerking met de omliggende gemeenten op het terrein van cultuur, erfgoed en educatie. Heerhugowaard werkt inmiddels al met zeven gemeenten samen.

Ofschoon Heerhugowaard tot de regio Alkmaar/IJmond wordt gerekend, werkt de gemeente ook samen met gemeenten uit West-Friesland. Dit gebeurt onder meer in het kader van het hiervoor al genoemde Westfriese cultureel netwerk, gericht op de realisering van een toekomstbestendige regionale culturele voorziening.

Voor het zichtbaar maken van erfgoed is het Platform Erfgoed Heerhugowaard opgericht. Heerhugowaard wil met de Bibliotheek Kennemerwaard en het regionaal archief afstemmen met betrekking tot Verhaal Lokaal en Heerhugowaard op de Kaart. Daarnaast wil Heerhugowaard de samenwerking op gang brengen tussen het Poldermuseum, de Broekerveiling, de kaasmarkt en het Stedelijk Museum Alkmaar.

CultuurPrimair is het samenwerkingsverband van scholen, cultuuraanbieders en gemeenten in de regio Noord-Kennemerland. De organisatie is in handen van Artiance Centrum voor de Kunsten in Alkmaar en Cool kunst en cultuur in Heerhugowaard, Samen met Bureau CultuurPrimair stellen scholen een cultuurprogramma samen voor de leerlingen in de regio.

Tot slot is vermeldenswaard dat Expeditie Mooi Noord-Holland door sommigen ook als een waardevolle vorm van samenwerking wordt gezien. Expeditie Mooi Noord-Holland is een initiatief van de provincie Noord-Holland, gefinancierd door de provincie en uitgevoerd door Cultuurcompagnie Noord-Holland. Het is gericht op het aanpakken van ruimtelijke vraagstukken met bestemmingsplanmakers, projectleiders van ruimtelijke projecten, ontwerpers, gemeenteambtenaren en wethouders. Expeditie Mooi Noord-Holland bouwt aan een 'community of practice' waar beleidmakers en professionals expertise delen, hun kennis uitbouwen en inspiratie vinden. In deze community worden tal van ontdekkingen gedaan. Hoe wordt bepaald wat cultuurhistorische waarde heeft, en hoe is dat te vertalen naar ontwerputgangspunten? Welke belangen spelen een rol en wie heeft welke taak? In samenwerking met gemeente Alkmaar en Den Oever organiseerde Cultuurcompagnie in het voorjaar van 2015 twee Labs (onder andere met betrekking tot de Ringersfabriek in Alkmaar).

Samenwerkingsverbanden in relatie tot opgaven, kansen en knelpunten

Wanneer we de samenwerkingsvormen relateren aan de gesignaleerde opgaven en prioriteiten en de kansen en knelpunten ontstaat het volgende beeld.

Opgaven	Kansen	Knelpunten	Samenwerkingsvormen
Het in stand houden van de lokale culturele voorzieningen bij afnemende gemeentelijke financiële middelen	<ul style="list-style-type: none"> - Samenwerking - Ondernemerschap 	<ul style="list-style-type: none"> - Krimpende gemeentelijke budgetten - Onwil tot samenwerking - Dalende deelnemersaantallen 	<ul style="list-style-type: none"> - Op diverse plekken wordt door gemeenten samengewerkt m.b.t. de openbare bibliotheekvoorziening, soms in samenhang met het regionaal archief - Rond de Muziekschool Waterland wordt samengewerkt door een aantal kunstcentra - Aanzet tot gemeentelijke samenwerking in de Gooi & Vechtstreek - Het Westfriese cultureel netwerk van zes gemeenten
Het behouden en herbestemmen van gebouwd erfgoed bij afnemende middelen en een veranderende wereld	<ul style="list-style-type: none"> - Samenwerking - Ondernemerschap 	<ul style="list-style-type: none"> - Krimpende gemeentelijke budgetten 	<ul style="list-style-type: none"> - Samenwerking rond forten: van de Stelling van Amsterdam en van Nieuwe Hollandse Waterlinie - Expeditie Mooi Noord-Holland
Het benutten van erfgoed als impuls voor aan economie, toerisme en evenementen	<ul style="list-style-type: none"> - Samenwerking - Cocreatie - Ondernemerschap - Verbinden cultuur en ruimtelijke ontwikkeling (Omgevingsvisie) 	<ul style="list-style-type: none"> - Gebrek aan ambtelijke capaciteit - Onwil tot samenwerking - Gebrek aan visie en daadkracht 	<ul style="list-style-type: none"> - MRA - Stelling van Amsterdam - Zaanstad, Wormerland, Oostzaan - In de IJmond wordt samengewerkt rond festivals - Samenwerking met het regionaal Bureau voor Toerisme in de Gooi & Vechtstreek - Geopark-initiatief in G&V-streek

			<ul style="list-style-type: none"> - Westfriese Omringdijk - Destinatiemarketing-organisatie NHH - NBTC - Brederode-jaar
Het maken van verbinding tussen cultuur en het sociaal domein	<ul style="list-style-type: none"> - Samenwerking - Ondernemerschap 	<ul style="list-style-type: none"> - Gebrek aan ambtelijke capaciteit - Te weinig ondernemerschap in de sector 	<ul style="list-style-type: none"> - Haarlem en Zandvoort
Het op peil houden en stimuleren van cultuurparticipatie en -educatie in het zicht van dalende deelnemers-aantallen.	<ul style="list-style-type: none"> - Samenwerking - Ondernemerschap 	Te weinig ondernemerschap in de sector	<ul style="list-style-type: none"> - CmK provinciebreed - CultuurPrimair in de regio Noord-Kennemerland - Het Westfriese cultureel netwerk van zes gemeenten
Prioriteiten			
Samenwerking (zowel in de regio als met en tussen culturele organisaties)	Cocreatie in het kader van concrete projecten	Onwil tot samenwerking	<ul style="list-style-type: none"> - Regionale IJmond-agenda (Beverwijk, Heemskerk, Velsen) - Pact van West-Friesland - Het PORA rond Alkmaar
Innovatie en ondernemerschap	<ul style="list-style-type: none"> - Benutten van de digitalisering - Cocreatie rond projecten of evenementen 	Te weinig ondernemerschap in de sector	Het Westfriese cultureel netwerk van zes gemeenten
Cultuur als motor voor profilering	<ul style="list-style-type: none"> - Cultuurhistorische objecten benutten (onder- en bovengronds gebouwd erfgoed) 	<ul style="list-style-type: none"> - Te weinig ondernemerschap in de sector - Te weinig gevoel van urgentie en gebrek aan daadkracht 	<ul style="list-style-type: none"> - Open Monumentendag in diverse gemeenten - Brederode-jaar - Samenwerking Poldermuseum, Broekerveiling, kaasmarkt en Stedelijk Museum Alkmaar
Het vergroten van de maatschappelijke	Samenwerking	<ul style="list-style-type: none"> - Onwil tot samenwerking - Te weinig gevoel van 	Het Westfriese cultureel netwerk van zes gemeenten

waarde van cultuur		urgentie en gebrek aan daadkracht - Dalende deelnemersaantallen	
--------------------	--	--	--

Bijlage 4 Goede voorbeelden uit andere provincies

Deze bijlage biedt een weergave van samenwerkingsverbanden uit andere provincies, die als 'goed voorbeeld' kunnen dienen. Het overzicht is niet uitputtend, maar geeft een impressie van wat er mogelijk is en wat werkt.

Samenwerking tussen provincie en gemeenten

Drenthe

Recent is er op initiatief van de provincie Drenthe een intensieve (ambtelijke) samenwerking gestart tussen de provincies Friesland, Groningen en Drenthe en de steden Leeuwarden, Groningen en Assen/Emmen. Het doel van deze samenwerking is het tot stand brengen van een gezamenlijke Noordelijke Cultuuragenda. Thema's die hierin onder andere worden meegenomen zijn: stad en regio, creatieve industrie en fondsvorming.

Overijssel

In Overijssel wordt gewerkt met gemeentelijke cultuurarrangementen. Dit is een samenwerking tussen de provincie en bijna alle gemeenten in Overijssel (behalve de vier grote steden). Er werden samenwerkingsafspraken gemaakt om gemeenten ertoe te bewegen eigen cultuurbeleid te maken. In de huidige cultuurplanperiode (2014-2016) zijn bijna alle gemeenten betrokken. De samenwerking vindt ook op bestuurlijk niveau plaats; er zijn overleggen tussen zeven wethouders en de gedeputeerde.

Ook in andere provincies (Utrecht, Gelderland) bestaan structurele samenwerkingsverbanden tussen provincie en (sommige) gemeenten, gericht op het in stand houden of versterken van onderdelen van de culturele infrastructuur.

Samenwerking tussen provincie en culturele organisaties

Drenthe

Met het oog op Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) zorgde de provincie Drenthe ervoor dat er een intensieve samenwerking tussen Compenta (provinciale steunfunctieorganisatie), K&C en de regionale en lokale Kunstencentra ontstond.

Dit samenwerkingsverband verdeelt de CmK-gelden over de scholen. De scholen verdelen de financiën vervolgens zelf. Het is een succesvolle samenwerking, waarin de provincie Drenthe deels de regie heeft.

Binnen Drenthe vindt meer samenwerking op het gebied van cultuur plaats. Beeldende kunstinstellingen CBK, het Drents Museum, Museum de Buitenplaats en Stichting KiK werken op dit moment samen om een Drenthe Biënnale te organiseren. Deze kunstmanifestatie INTO NATURE is een initiatief van de provincie Drenthe en zal in de zomer van 2016 plaatsvinden.

Overijssel

De provincie Overijssel werkt met de vier grote theaters in Hengelo, Enschede, Zwolle en Deventer samen om de podiumkunsten op de culturele en maatschappelijke kaart te zetten en te houden. Om dit te stimuleren en verder te intensiveren werd per 1 januari 2010 het

programmeringsfonds ingesteld, dat is ondergebracht in de Stichting 4 Oost, waarmee de theaters 20 jaar lang kunnen investeren in hun culturele programmering.

De stichting heeft als doel het algemeen nut van de culturele infrastructuur en het culturele aanbod in Overijssel te versterken, via de vier grote schouwburgen. De stichting verwezenlijkt haar doelen door het initiëren en financieel ondersteunen van culturele programma's van de vier schouwburgen.

Eén van de jaarlijkse opdrachten binnen deze stichting is Top Oost. In Top Oost is de wens van de theaters samengebracht om door middel van goede samenwerking bijzondere producties te tonen, zelf te produceren of internationaal talent naar Nederland te halen. In de nieuwe planperiode wordt in overleg met Stichting 4 Oost gewerkt aan een grotere gezamenlijke uitstraling van de vier schouwburgen en de vier Oost-projecten om het culturele profiel van Overijssel over de grenzen heen uit te dragen.

Een ander samenwerkingsverband binnen Overijssel is 'het Podiumplan'. Dit richt zich op het verbinden van vraag en aanbod binnen de Podiumkunsten. Het gaat hierbij om uitwisseling van kennis en ervaring tussen kleine en middelgrote theaters: Overleg Kleine Theaters Overijssel (OKTO). Het doel is een sterke Overijsselse podiuminfrastructuur en een interessante programmering. De Overijsselse podia spelen een belangrijke rol in talentontwikkeling bij jongeren in Overijssel.

Verder vindt in Overijssel nog samenwerking plaats gericht op de landgoederen in de provincie. De Agenda Landgoederen Provincie Overijssel 2013-2016 bundelt provinciale activiteiten rondom het thema landgoederen. De provincie werkt samen met landgoedeigenaren, belangrijke private partners in het buitengebied. De landgoedeigenaren leveren een substantiële bijdrage aan de provinciale doelstellingen voor de fysiek-ruimtelijke inrichting van het landelijk gebied. De Agenda Landgoederen Provincie Overijssel 2013-2016 maakt inzichtelijk wat actuele vraagstukken zijn bij het in stand houden en ontwikkelen van landgoederen (en wat de rol van de provincie hierin is). Ook geeft de agenda inzicht in de ambitie in relatie tot ruimtelijke en culturele ontwikkeling, economie en natuur en landschap. De agenda vergroot de bijdrage van landgoederen bij het behalen van doelen op het gebied van natuur, landschap, cultuurhistorie (water)veiligheid en recreatie/toerisme. De samenwerking heeft dus een integrale insteek.

Zeeland

De Zeeuwse Bibliotheek vormt één geheel met het Zeeuws Planbureau. Dit bureau volgt ontwikkelingen op het gebied van demografie, economie, onderwijs, arbeidsmarkt, samenleving, jeugd en cultuur. Door analyse, kennisdeling en advisering levert het Planbureau een bijdrage aan de ontwikkeling van Zeeland.

De Zeeuwse Bibliotheek fungeert als provinciale steunfunctieorganisatie (vergelijkbaar met ProBiblio in Noord- en Zuid-Holland) en ondersteunt de lokale bibliotheken in Zeeland. De Zeeuwse Bibliotheek helpt bibliotheken met het beheren van collecties en zorgt voor onderlinge uitwisseling.

Samenwerking tussen provincie, gemeenten en culturele organisaties

Gelderland

'De Nieuwe Oost' is een samenwerking tussen drie productiehuizen in Oost-Nederland: het is een productiehuis voor podiumkunsten, pop en literatuur. De Nieuwe Oost stimuleert talentontwikkeling, maakt vernieuwende, interdisciplinaire podiumkunsten, organiseert culturele festivals en maakt uitgaven. De Nieuwe Oost werkt samen met zowel de provincie Gelderland als verschillende gemeenten in de omgeving.

Een andere samenwerking in Oost-Nederland leidde tot het 'Cultuurmanifest Oost-Nederland 2017-2020'. De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is bezig met het maken van cultuurbeleid voor de periode 2017-2020. De provincies Gelderland en Overijssel en acht gemeenten werkten samen aan het 'Cultuurmanifest Oost-Nederland 2017-2020', om met de minister te delen wat zij belangrijk vinden in het cultuurbeleid en op welke thema's zij graag als overheden, maar vooral met culturele partners, willen samenwerken.

Ook vindt er in Gelderland een samenwerking plaats tussen Cultuur & Erfgoedpact Achterhoek en Cultuur- en erfgoedpact Rivierenland. De ambitie van het pact in Achterhoek luidt: versterking van regionale identiteit door inzet van cultuur en erfgoed. Om deze ambitie te realiseren zetten zij onder meer in op vrijetijdseconomie, cultuureducatie en -participatie, landschap en monumentenzorg.

Het doel van Cultuur- en erfgoedpact Rivierenland is het versterken van cultuurparticipatie, cultuurtoerisme en vrijetijdseconomie. De rode draad van het programma is: aandacht voor de historische rijkdom van het gebied.

De cultuur- en erfgoedpacten dienen gezamenlijk (subsidie)aanvragen in om hun ambities te kunnen realiseren.

In de Veluwezoom, op de grens van de Veluwe en de rivieren Rijn en IJssel, liggen ongeveer 100 buitenplaatsen en landgoederen. Deze landgoederenzone wordt Gelders Arcadië genoemd. De gemeenten Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal en Wageningen voeren drie projecten uit in Gelders Arcadië. De provincie Gelderland ondersteunt Gelders Arcadië. Een van die projecten is 'Kunst en Cultuur in Gelders Arcadië: Echo van de tijd op landgoederen'. Met dit project willen de gemeenten de verbinding maken tussen het cultuurhistorisch erfgoed en kunst en cultuur. Het project omvat(te) de uitvoering van een Zomernachtfestival en muziekprogrammering op landgoederen en daarnaast een cultuureducatie programma gericht op (basis)scholen in de vijf gemeenten.

Zuid-Holland

De provincie subsidieert de zogenoemde basisvoorziening cultuurparticipatie via de instellingen Kunstgebouw, Jeugdtheaterhuis, Popunie en Stichting Educatieve Orkest Projecten (SEOP). De provincie subsidieert de onderbouw of de centrale organisatie, gemeenten subsidiëren het activiteiten aanbod.

Ook stimuleert de provincie samenwerking op regionaal niveau (in acht regio's) op het terrein van cultuurparticipatie. Dit gebeurt door het subsidiëren van cultuurnetwerkers, die als taak hebben vraag en aanbod op het vlak van cultuurparticipatie met elkaar te verbinden. Deze subsidiëring loopt nog tot en met 2016. Cultuurnetwerkers zijn in veel gevallen betrokken bij Cultuureducatie met Kwaliteit.

Zeeland

Voor Zeeland is het bevorderen van het toerisme belangrijk. *Film by the Sea*, het *Zeeland Nazomerfestival*, *Concert at Sea* en het *Festival van Zeeuwsch-Vlaanderen* zijn voorbeelden van toeristische activiteiten die (financieel) ondersteund worden door de provincie Zeeland en gemeenten in Zeeland.

Samenwerking tussen culturele organisaties

Gelderland/Overijssel

Het initiatief 'Podia Stedendriehoek' is een cultureel samenwerkingsverband dat werd ontwikkeld door tien podia in regio Stedendriehoek (Deventer, Apeldoorn, Zutphen en Lochem). Podia Stedendriehoek is een samenwerking op het gebied van programmering en marketing. Geprobeerd wordt zo veel mogelijk inwoners te bereiken met gevarieerd aanbod. Podia Stedendriehoek draagt bij aan de culturele, toeristische en economische versterking van de regio.

Limburg

'DOOR! Masterplan Muziekonderwijs Limburg' is een project waarbij een doorlopende leerlijn muziek van het primair onderwijs naar het voorgezet onderwijs centraal staat. Het doel van Masterplan Muziekonderwijs Limburg is *'het ontwikkelen, versterken en behouden van een toekomstbestendige muziekketen (voor talentontwikkeling) in Limburg waarin jong en oud op school en in de vrije tijd als professioneel musicus of muzikant zijn muzikale loopbaan naar eigen interesse en talent kan invullen'*.

Onderdeel van het project is een nieuwe lesmethode voor muziek, die leraren in opleiding geleerd krijgen. Voor het basisonderwijs wordt een doorgaande leerlijn ontwikkeld voor groep 1 t/m 8. Het muziekonderwijs kan naar behoefte worden aangevuld met extern aanbod. Het muziekonderwijs op het voortgezet onderwijs sluit aan bij het onderwijs op de basisschool. Binnen het project is ook aandacht voor talentontwikkeling. Er zijn talentcoaches beschikbaar die muzikale talenten kunnen begeleiden, bijvoorbeeld bij het oriënteren op buitenschoolse muzikale mogelijkheden.